บทที่ ๔
ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง " ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี " ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๒๗ รูป มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอดังต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับ ความคิดเห็นของ พระสงฆ์ ที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๔.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของพระสงฆ์ ที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๔.๕ บทสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูล ปัจจัย ส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจำนวน ๑๒๗ รูป จำแนกตาม อายุ , พรรษา , วุฒิการศึกษา สามัญ , วุฒิการศึกษา ทางธรรม , วุฒิการศึกษา ทางบาลี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๑๒๗)

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑.อายุ		
๒๐ – ๓๐ ปี	๓๒	๒๕.๒
๓๑ – ๔๐ ปี	๒๖	๒๐.๕
๔๑ – ๕๐ ปี	๑๖	๑๒.๖
๕๑ – ๖๐ ปี	๕๓	๔๑.๗
รวม	**๑๒๗**	**๑๐๐.๐**
๒. พรรษา		
๕ - ๑๐ พรรษา	๕๘	๔๕.๗
๑๑ – ๑๕ พรรษา	๒๔	๑๘.๙
๑๖ – ๒๐ พรรษา	๒๘	๒๒.๐
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๑๗	๑๓.๔
รวม	**๑๒๗**	**๑๐๐.๐**
๓. วุฒิการศึกษาสามัญ		
ประถมศึกษา	๖๐	๔๗.๒
มัธยมศึกษา	๔๕	๓๕.๔
อนุปริญญา	๕	๓.๙
ปริญญาตรีขึ้นไป	๑๗	๑๓.๔
รวม	**๑๒๗**	**๑๐๐.๐**
๔.วุฒิการศึกษาทางธรรม		
นักธรรมชั้นตรี	๓๔	๒๖.๘
นักธรรมชั้นโท	๒๔	๑๘.๙
นักธรรมชั้นเอก	๔๒	๓๓.๑
ไม่มีวุฒินักธรรม	๒๗	๒๑.๓
รวม	**๑๒๗**	**๑๐๐.๐**

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ) (n=๑๒๗)

๕.วุฒิการศึกษาทางบาลี		
ประโยค ๑ – ๒ – เปรียญธรรม ๓ ประโยค	๖	๔.๗
เปรียญธรรม ๔ – ๖ ประโยค	๕	๓.๙
เปรียญธรรม ๗ – ๙ ประโยค	๒	๑.๖
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๑๑๔	๘๙.๘
รวม	**๑๒๗**	**๑๐๐.๐**

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ข้อมูล ปัจจัย ส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เรื่อง ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี จำแนกได้ดังนี้

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ผู้ที่ มีอายุ ๕๑ – ๖๐ ปี จำนวน ๕๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๗ รองลงมาคือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๒๐ – ๓๐ ปี จำนวน ๓๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๒ และน้อยที่สุดคือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๔๑ – ๕๐ ปี จำนวน ๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๖

พรรษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ผู้ที่มีพรรษา ๕ - ๑๐ พรรษา จำนวน ๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๗ รองลงมาคือ ผู้ที่มีพรรษา ๑๖ – ๒๐ พรรษา จำนวน ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๐ และน้อยที่สุดคือ ผู้ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๑๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๔

วุฒิการศึกษา สามัญ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ผู้ที่มี วุฒิการศึกษา ประถมศึกษา จำนวน ๖๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๒ รองลงมาคือ ผู้ที่มี วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษา จำนวน ๔๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๔ และน้อยที่สุดคือ ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาอนุปริญญา จำนวน ๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓.๙

วุฒิการศึกษา ทางธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ผู้ที่มี วุฒิการศึกษา นักธรรมเอก จำนวน ๔๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๑ รองลงมาคือ ผู้ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม ตรี จำนวน ๓๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๘ และน้อยที่สุดคือ ผู้ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมโท จำนวน ๒๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๙

วุฒิการศึกษาทางบาลี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ผู้ที่ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม จำนวน ๑๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๙.๘ รองลงมาคือ ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาประโยค ๑ – ๒ – เปรียญธรรม ๓ ประโยค จำนวน ๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔.๗ และน้อยที่สุดคือ ผู้ที่ มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ๗ – ๙ ประโยค จำนวน ๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๖

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ ประสิทธิผลการจัดกา ร ศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยรวมมีอยู่ ๖ ด้าน คือ ๑.ด้านการจัดการศึกษา ๒.ด้านหลักสูตรการเรียน ๓.ด้านการจัดการเรียนการสอน ๔.ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ๕.ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๖.ด้านการประเมินผลการเรียน

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี **โดยภาพรวม**

(n=๑๒๗)

ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	**ระดับความคิดเห็น**		
	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**
๑. ด้านการจัดการศึกษา	๓.๙๔	๐.๗๐๕	มาก
๒. ด้านหลักสูตรการเรียน	๓.๘๘	๐.๖๙๘	มาก
๓. ด้านการจัดการเรียนการสอน	๓.๘๐	๐.๖๒๐	มาก
๔. ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน	๓.๘๗	๐.๖๑๐	มาก
๕. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๙๙	๐.๗๑๓	มาก
๖. ด้านการประเมินผลการเรียน	๔.๐๙	๐.๗๒๒	มาก
รวม	**๓.๙๕**	**๐.๖๕๓**	**มาก**

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ความคิดเห็นของ ของพระสงฆ์ที่มีต่อ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๙๕, S.D. = ๐.๖๕๓) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ความคิดเห็นของ พระสงฆ์ที่มีต่อ ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ในด้านการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๙๔, S.D. = ๐.๗๐๕) และด้านหลักสูตรการเรียน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๘๘, S.D. = ๐ .๖๙๘) ด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๘๐, S.D. = ๐ .๖๒๐) ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๘๗, S.D. = ๐.๖๑๐) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\overline{X}$ = ๓.๙๙, S.D. = ๐.๗๑๓) และด้านการประเมินผลการเรียน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๔.๐๙, S.D. = ๐.๗๒๒) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของ พระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

(n=๑๒๗)

ข้อที่	ด้านการจัดการศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	มีผู้สอนที่มีความพร้อมจัดเตรียมกระบวนการต่าง ๆ ของการเรียนการสอน	๓.๙๔	๐.๘๗๑	มาก
๒.	มีผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถอธิบายข้อธรรมะได้โดยละเอียดและเข้าใจง่าย	๓.๙๕	๐.๙๑๖	มาก
๓.	มีผู้สอนที่มีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	๓.๙๓	๐.๙๐๑	มาก
๔.	มีผู้สอนที่มีการเรียนการสอน และแนะแนวก่อนสอบให้กับนักเรียน	๓.๙๔	๐.๙๐๒	มาก
๕.	มีผู้สอนที่มีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เร้าความสนใจของนักเรียน	๓.๙๑	๑.๘๔๐	มาก
๖.	มีผู้สอนที่มีความประพฤติดี เชื่อมั่นในตนเองเป็นกันเองกับนักเรียนและมีความสำรวมน่าศรัทธา	๓.๙๘	๐.๘๙๑	มาก
	รวม	**๓.๙๓**	**๐.๗๒๕**	**มาก**

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ความคิดเห็นของของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ด้านการจัดการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๙๓, S.D. = ๐.๗๒๕)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในเรื่อง มีผู้สอนที่มีความประพฤติดี เชื่อมั่นในตนเองเป็นกันเองกับนักเรียนและมีความสำรวมน่าศรัทธา ($\overline{X}$ = ๓.๙๘, S.D. =๐.๘๙๑) รองลงมาคือ มีผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถอธิบายข้อธรรมะได้โดยละเอียดและเข้าใจง่าย ($\overline{X}$ =๓.๙๕, S.D. =๐.๙๑๖) และระดับสุดท้ายคือ มีผู้สอนที่มีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เร้าความสนใจของนักเรียน ($\overline{X}$ =๓.๙๑, S.D. =๑.๘๔๐)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของ พระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

(n=๑๒๗)

ข้อที่	ด้านหลักสูตรการเรียน	ระดับความคิดเห็น		
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	มีหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง	๓.๖๙	๐.๘๗๐	มาก
๒.	มีหลักสูตรพระปริยัติธรรมมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน	๓.๙๗	๐.๘๗๒	มาก
๓.	มีหลักสูตรพระปริยัติธรรมมีความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น	๓.๘๔	๐.๙๒๑	มาก
๔.	มีนักเรียนสามารถนำความรู้พระปริยัติธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	๓.๙๑	๐.๙๔๓	มาก
๕.	มีหลักสูตรพระปริยัติธรรมทำให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น	๓.๘๓	๐.๙๒๔	มาก
๖.	มีความสามารถนำหลักธรรมไปเผยแผ่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม	๔.๐๖	๐.๙๖๒	มาก
	รวม	**๓.๘๘**	**๐.๖๙๘**	**มาก**

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ความคิดเห็นของ ของพระสงฆ์ที่มีต่อ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ด้านหลักสูตรการเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๘๘, S.D. = ๐.๖๙๘)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในเรื่อง มีความสามารถนำหลักธรรมไปเผยแผ่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ($\overline{X}$ = ๔.๐๖, S.D. =๐.๙๖๒) รองลงมาคือ มีหลักสูตรพระปริยัติธรรมมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ($\overline{X}$ =๓.๙๗, S.D. =๐.๘๗๒) และระดับสุดท้ายคือ มีหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ($\overline{X}$ =๓.๖๙, S.D. =๑.๘๗๐)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของ พระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

(n=๑๒๗)

ข้อที่	ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น		
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	พระสังฆาธิการมีการสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	๔.๐๙	๐.๘๘๒	มาก
๒.	มีกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสมดุล	๔.๐๖	๐.๘๓๙	มาก
๓.	พระสังฆาธิการมีกิจกรรมการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น	๔.๐๐	๐.๘๓๖	มาก
๔.	มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนธรรมะของพระสังฆาธิการ	๓.๗๔	๐.๙๒๘	มาก
๕.	มีการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมศึกษาเน้นการท่องจำ	๔.๐๕	๐.๘๔๔	มาก
๖.	นักเรียนได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเรียนและสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ	๔.๐๓	๐.๙๕๙	มาก
	รวม	**๓.๙๙**	**๐.๗๑๓**	**มาก**

จากตารางที่ ๔. ๕ พบว่า ความคิดเห็นของ ของพระสงฆ์ที่มีต่อ ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๓.๙๙, S.D. = ๐.๗๑๓)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในเรื่องพระสังฆาธิการมีการสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ($\overline{X}$ = ๔.๐๙, S.D. = ๐.๘๘๒) รองลงมาคือ มีกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสมดุล ($\overline{X}$ =๔.๐๖, S.D. =๐.๘๓๙) และระดับสุดท้าย คือ มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนธรรมะของพระสังฆาธิการ ($\overline{X}$ =๓.๗๔, S.D. =๑.๙๒๘)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของ พระสงฆ์ที่มีต่อ ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

(n=๑๒๗)

ข้อที่	ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น		
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	สื่อการสอนที่มีอยู่นำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๔.๒๐	๐.๘๑๐	มาก
๒.	พระสังฆาธิการมีทักษะความสามารถในการผลิตสื่อหรือการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน	๔.๒๒	๐.๘๗๖	มาก
๓.	มีการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษามีการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการสอนหลากหลายเพียงพอ	๔.๐๕	๐.๙๘๓	มาก
๔.	ไม่มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการติดตั้งอุปกรณ์การใช้สื่อการสอน คือความพร้อมของพระสังฆาธิการ	๔.๑๒	๐.๙๓๘	มาก
๕.	คู่มือ หนังสือที่ใช้เรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษามีภาษาบาลีซึ่งยากต่อการทำความเข้าใจ	๔.๐๖	๐.๘๕๗	มาก
๖.	สถานที่เรียนมีความเหมาะสมและมีสภาพเอื้อต่อการจัดการสอนพระปริยัติธรรมมีการสนับสนุนของพระสังฆาธิการ	๓.๙๕	๐.๘๙๘	มาก
	รวม	**๔.๐๙**	**๐.๗๒๒**	**มาก**

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ความคิดเห็นของของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๔.๐๙, S.D. = ๐.๗๒๒)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในเรื่องพระสังฆาธิการมีทักษะความสามารถในการผลิตสื่อหรือการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน($\overline{X}$ = ๔.๒๒, S.D. =๐.๘๗๖) รองลงมาคือ สื่อการสอนที่มีอยู่นำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

($\overline{X}$ =๔.๒๐, S.D. =๐.๘๑๐) และระดับสุดท้าย คือ สถานที่เรียนมีความเหมาะสมและมีสภาพเอื้อต่อการจัดการสอนพระปริยัติธรรมมีการสนับสนุนของพระสังฆาธิการ ($\overline{X}$ =๓.๙๕, S.D. =๐.๘๙๘)

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของ พระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

(n=๑๒๗)

ข้อที่	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	ระดับความคิดเห็น		
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	การจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ การศึกษาของพระสงฆ์	๔.๓๐	๐.๘๙๓	มาก
๒.	ช่วยเหลืออุปกรณ์การเรียนการศึกษาของพระสงฆ์	๔.๓๔	๐.๘๗๖	มาก
๓.	จัดตั้งศูนย์ศึกษาพระปริยัติธรรม	๔.๒๘	๐.๗๖๓	มาก
๔.	การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์สามเณร	๔.๒๒	๐.๙๓๘	มาก
๕.	การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา เฉพาะบุคคลที่เดือดร้อน	๔.๒๑	๐.๘๕๖	มาก
๖.	การเป็นครูช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา	๓.๓๕	๐.๙๙๓	มาก
	รวม	**๔.๒๘**	**๐.๗๙๙**	**มาก**

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ความคิดเห็นของของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = **๔.๒๘** , S.D. = ๐.๗๙๙)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในเรื่อง ช่วยเหลืออุปกรณ์การเรียนการศึกษาของพระสงฆ์ ($\overline{X}$ = ๔.๓๔, S.D. =๐.๘๗๖) รองลงมาคือ การจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ การศึกษาของพระสงฆ์ ($\overline{X}$ =๔.๓๐, S.D. =๐.๘๙๓) และระดับสุดท้าย คือ การเป็นครูช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา ($\overline{X}$ =๓.๓๕, S.D. =๐.๙๙๓)

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของ พระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

(n=๑๒๗)

ข้อที่	ด้านการประเมินผลการเรียน	ระดับความคิดเห็น		
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	เกณฑ์การวัดผลประเมินผลเน้นการวัดความจำมากกว่าความเข้าใจและประยุกต์ใช้	๔.๓๐	๐.๙๙๓	มาก
๒.	มีการประเมินผล และเก็บคะแนนจากการเรียนการสอนของพระสังฆาธิการ	๔.๓๔	๐.๘๗๖	มาก
๓.	มีการประเมินผลและการเรียนตามการพัฒนาของนักเรียน	๔.๒๖	๐.๘๔๓	มาก
๔.	มีการออกข้อสอบหรือใช้แบบทดสอบตรงกับที่เรียนไปแล้ว	๔.๒๓	๐.๘๙๑	มาก
๕.	พระสังฆาธิการประเมินผลการเรียนที่พระสังฆาธิการบริหาร	๔.๑๖	๐.๙๕๖	มาก
๖.	พระสังฆาธิการวัดและประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	๔.๒๒	๐.๘๘๗	มาก
	รวม	**๔.๒๕**	**๐.๘๙๕**	**มาก**

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ความคิดเห็นของของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ด้านการประเมินผลการเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = ๔.๒๕ , S.D. = ๐.๘๙๕)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในเรื่อง มีการประเมินผล และเก็บคะแนนจากการเรียนการสอนของพระสังฆาธิการ ($\overline{X}$ = ๔.๓๔, S.D. =๐.๘๗๖) รองลงมาคือ เกณฑ์การวัดผลประเมินผลเน้นการวัดความจำมากกว่าความเข้าใจและประยุกต์ใช้ ($\overline{X}$ =๔.๓๐, S.D. =๐.๙๙๓) และระดับสุดท้าย คือ พระสังฆาธิการประเมินผลการเรียนที่พระสังฆาธิการบริหาร ($\overline{X}$ =๔.๑๖, S.D. =๐.๙๕๖)

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของ พระสงฆ์ ที่มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Lest Significant Different: LSD) **ดังตารางที่ ๔.๑๔ - ๔.๑๕**

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี **จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี โดยภาพรวม**

(n=๑๒๗)

วุฒิการศึกษาทางบาลี	$\bar{X}$	**วุฒิการศึกษาทางบาลี**			
		ประโยค๑ – ๒ - เปรียญธรรม ๓ ประโยค	เปรียญธรรม ๔- เปรียญธรรม ๖ ประโยค	เปรียญธรรม ๗ – เปรียญธรรม ๙ ประโยค	ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม
		๓.๖๓	๓.๕๖	๓.๕๔	๓.๙๒
ประโยค ๑ – ๒ - เปรียญธรรม ๓ ประโยค	๓.๖๓	-	๐.๐๖	๐.๐๙	-๐.๒๙
เปรียญธรรม ๔- เปรียญธรรม ๖ ประโยค	๓.๕๖	-	-	๐.๐๓	-๐.๓๔*
เปรียญธรรม ๗ – เปรียญธรรม ๙ ประโยค	๓.๕๔	-	-	-	-๐.๓๙*
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๓.๙๒	-	-	-	-

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕**

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางบาลีระหว่าง เปรียญธรรม ๔- เปรียญธรรม ๖ ประโยค และพระสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาทางบาลี ระหว่าง เปรียญธรรม ๗ – เปรียญธรรม ๙ ประโยค มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ด้านการประเมินผลการเรียนน้อยกว่า พระสังฆาธิการ ที่ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ การ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี **จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี ด้านการประเมินผลการเรียน**

(n=๑๒๗)

วุฒิการศึกษาทางบาลี	$\overline{X}$	**วุฒิการศึกษาทางบาลี**			
		ประโยค๑ – ๒ - เปรียญธรรม ๓ ประโยค	เปรียญธรรม ๔- เปรียญธรรม ๖ ประโยค	เปรียญธรรม ๗ – เปรียญธรรม ๙ ประโยค	ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม
		๓.๕๑	๓.๔๑	๓.๔๐	๓.๗๔
ประโยค ๑ – ๒ - เปรียญธรรม ๓ ประโยค	๓.๕๑	-	๐.๑๐*	๐.๑๙	-๐.๒๓
เปรียญธรรม ๔- เปรียญธรรม ๖ ประโยค	๓.๔๑	-	-	๐.๐๑	-๐.๓๐*
เปรียญธรรม ๗ – เปรียญธรรม ๙ ประโยค	๓.๔๐	-	-	-	-๐.๒๙*
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๓.๗๔	-	-	-	-

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕**

จากตารางที่ ๔. ๑๕ พบว่า พระสงฆ์ ที่มีประโยค ๑ – ๒ - เปรียญธรรม ๓ ประโยค มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์มากกว่าพระสงฆ์ที่มีเปรียญธรรม ๔- เปรียญธรรม ๖ ประโยค พระสงฆ์ ที่มีเปรียญธรรม ๗ – เปรียญธรรม ๙ ประโยค และพระสงฆ์ ที่มีเปรียญธรรม ๗ – เปรียญธรรม ๙ ประโยค มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ด้านการประเมินผลการเรียน น้อยกว่า พระสังฆาธิการ ที่ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑ ๖ ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ ๑-๕

สมมติฐานที่	ตัวแปต้น	ตัวแปรตาม	สถิติทดสอน	ค่าระดับนัยสำคัญ	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑	อายุ	ประสิทธิผล	F - test	๐.๐๕		/
๒	พรรษา	ประสิทธิผล	F-test	๐.๐๕		/
๓	วุฒิการศึกษาสามัญ	ประสิทธิผล	F-test	๐.๐๕		/
๔	วุฒิการศึกษาทางธรรม	ประสิทธิผล	F-test	๐.๐๕		/
๕	วุฒิการศึกษาทางบาลี	ประสิทธิผล	F-test	๐.๐๕	/	

จากตารางที่ ๔.๑ ๖ สรุปได้ว่า พระสงฆ์ ที่มี อายุ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มี ๖ ด้าน คือ ด้านการจัดการศึกษา ด้านหลักสูตรการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการประเมินผลการเรียน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติ

พระสงฆ์ที่มี พรรษา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มี ๖ ด้าน คือ ด้านการจัดการศึกษา ด้านหลักสูตรการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการประเมินผลการเรียน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติ

พระสงฆ์ ที่มี วุฒิการศึกษาสามัญ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มี ๖ ด้าน คือ ด้านการจัดการศึกษา ด้านหลักสูตรการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการประเมินผลการเรียน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติ

พระสงฆ์ ที่มี วุฒิการศึกษาทางธรรม แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มี ๖ ด้าน คือ ด้านการจัด

การศึกษา ด้านหลักสูตรการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการประเมินผลการเรียน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติ พระสงฆ์ ที่มี วุฒิการศึกษาทางบาลี แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มี ๖ ด้าน คือ ด้านการจัดการศึกษา ด้านหลักสูตรการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการประเมินผลการเรียน แตกต่างกัน จึงยอมรับปฏิเสธสมมติ

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของ พระสงฆ์ต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๗ ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี **ด้านการจัดการศึกษา**

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑.	ขาดความพร้อมในการจัดระบบการเรียน การสอน ทั้งในเรื่องของการจัดหลักสูตร	๗๕	๕๙.๐๕
๒.	ขาดงบประมาณ ในการดำเนินการจัดการศึกษา	๖๔	๕๐.๓๙
๓.	ขาดแคลนครูผู้สอนที่มีประสบการณ์	๕๗	๔๔.๘๘
๔	ขาดระบบในการจัดการศึกษา	๕๓	๔๑.๗๓

จากตารางที่ ๔.๑๗ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี คือ ขาดความพร้อมในการจัดระบบการเรียน การสอน ทั้งในเรื่องของการจัดหลักสูตร จำนวน ๗๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๐๕ รองลงมา คือ ขาดงบประมาณ ในการดำเนินการจัดการศึกษา จำนวน ๖๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๓๙ และ ขาดแคลนครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ จำนวน ๕๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๘๘ น้อยที่สุด คือ ขาดระบบในการจัดการศึกษา จำนวน ๕๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๗๓

ตารางที่ ๔.๑๘ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี **ด้านการจัดการศึกษา**

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑.	ควรคัดเลือกเนื้อหาเพื่อนำมาสอนให้สัมพันธ์กับผู้เรียน จัดตารางการศึกษาให้ตรงกับหลักสูตร	๗๙	๖๒.๒๐
๒.	ควรสรรหางบประมาณมาดำเนินการให้เพียงพอต่อความต้องการด้านการจัดการศึกษา	๕๘	๔๕.๖๖
๓.	ควรสรรหาครูที่มีความรู้ ภูมิความรู้แตกฉานและเข้าใจทั้งทางโลกทางธรรม	๕๔	๔๒.๕๑
๔	เป็นระบบที่ดี และควรแบ่งเวลาเรียนให้เหมาะสม	๕๑	๔๐.๑๕

จากตารางที่ ๔. ๑๘ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี คือ ควรคัดเลือกเนื้อหาเพื่อนำมาสอนให้สัมพันธ์กับผู้เรียน จัดตารางการศึกษาให้ตรงกับหลักสูตร จำนวน ๗๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๒๐ รองลงมา คือ ควรสรรหางบประมาณมาดำเนินการให้เพียงพอต่อความต้องการด้านการจัดการศึกษา จำนวน ๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๖๖ และ ควรสรรหาครูที่มีความรู้ภูมิความรู้แตกฉานและเข้าใจทั้งทางโลกทางธรรม จำนวน ๕๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๕๑ น้อยที่สุด คือ เป็นระบบที่ดี และควรแบ่งเวลาเรียนให้เหมาะสม จำนวน ๕๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๙ ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี **ด้านหลักสูตรการเรียน**

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑.	การจัดเวลาเรียนยังไม่เป็นระบบ ไม่แน่นอน	๖๙	๕๔.๓๓
๒.	มีเวลาเรียนน้อยเกินไป จึงไม่สามารถทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง	๖๓	๔๙.๖๐
๓.	เน้นการท่องจำ และการแปล ไม่ค่อยมีการประยุกต์ใช้	๕๕	๔๓.๓๐
๔	ขาดการคิดวิเคราะห์	๕๐	๓๙.๓๗

จากตารางที่ ๔. ๑๙ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี คือ การจัดเวลาเรียนยังไม่เป็นระบบ ไม่แน่นอน จำนวน ๖๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๓๓ รองลงมา คือ มีเวลาเรียนน้อยเกินไป จึงไม่สามารถทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง จำนวน ๖๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๖๐ และเน้นการท่องจำ และการแปล ไม่ค่อยมีการประยุกต์ใช้ จำนวน ๕๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓๐ น้อยที่สุด คือ ขาดการคิดวิเคราะห์ จำนวน ๕๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๓๗

ตารางที่ ๔.๒๐ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี **ด้านหลักสูตรการเรียน**

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑.	ควรจัดให้เรียนตลอดทั้งปี และมีการสับเปลี่ยนเรียนวิชาอื่นด้วย	๗๘	๖๑.๔๑
๒.	ควรเพิ่มเวลาเรียนหรือขยายเวลาเรียนให้มากขึ้น โดยอาจปรับเวลาเรียนเป็นชั่วโมง	๗๑	๕๕.๙๐
๓.	สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตได้ และปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนให้เกิดความศรัทธาในการเรียน และเพิ่มกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้น	๔๕	๓๕.๔๓
๔.	ควรเน้นทักษะทั้ง ๔ ด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน โดยปรับวิธีการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์มากขึ้น	๔๑	๓๒.๒๘

จากตารางที่ ๔. ๒๐ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี คือ ควรจัดให้เรียนตลอดทั้งปี และมีการสับเปลี่ยนเรียนวิชาอื่นด้วย จำนวน ๗๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๔๑ รองลงมา คือ ควรเพิ่มเวลาเรียนหรือขยายเวลาเรียนให้มากขึ้น โดยอาจปรับเวลาเรียนเป็นชั่วโมง จำนวน ๗๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๙๐ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตได้ และปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนให้เกิดความศรัทธาในการเรียน และเพิ่มกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้น จำนวน ๔๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๔๓ น้อยที่สุด คือ ควรเน้นทักษะทั้ง ๔ ด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน โดยปรับวิธีการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์มากขึ้น จำนวน ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๒๘

ตารางที่ ๔.๒๑ ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี **ด้านการจัดการเรียนการสอน**

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑.	ครูผู้สอน ไม่เพียงพอ มักใช้ระบบพี่สอนน้อง	๖๗	๕๒.๗๕
๒.	ครูขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง	๖๕	๕๑.๑๘
๓.	ขาดประสบการณ์ ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริง	๕๗	๔๔.๘๘
๔	ขาดการศึกษาอบรม และขาดขวัญกำลังใจ	๕๔	๔๒.๕๑

จากตารางที่ ๔. ๒๑ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี คือ ครูผู้สอน ไม่เพียงพอ มักใช้ระบบพี่สอนน้อง จำนวน ๖๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๗๕ รองลงมา คือ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง จำนวน ๖๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๑๘ และขาดประสบการณ์ ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริง จำนวน ๕๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๘๘ น้อยที่สุด คือ ขาดการศึกษาอบรม และขาดขวัญกำลังใจ จำนวน ๕๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๕๑

ตารางที่ ๔.๒๒ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี **ด้านการจัดการเรียนการสอน**

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑.	ควรจัดสรรบุคลากรและงบประมาณในการสนับสนุนส่งเสริมการผลิตครูที่ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน	๗๔	๕๘.๒๖
๒.	ควรมีตำราสากลที่เป็นมาตรฐานเดียวกันโดยคณะสงฆ์รับรองอย่างเป็นทางการ เพื่อใช้เป็นหลักสูตรกลางและขัดเกลาสำนวนต่าง ๆ ให้ทันสมัย	๗๐	๕๕.๑๑
๓.	ครูผู้สอนควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณวุฒิและมีประสบการณ์ทางโลกด้วย เพื่อสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ในปัจจุบัน เปรียบเทียบ อธิบายและประยุกต์ใช้	๖๕	๕๑.๑๘
๔	ควรอบรมวิชาครู พัฒนาเทคนิควิธีการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างแท้จริง อีกทั้งเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูผู้สอน	๕๒	๔๐.๙๔

จากตารางที่ ๔. ๒๒ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี คือ ควรจัดสรรบุคลากรและงบประมาณในการสนับสนุนส่งเสริมการผลิตครูที่ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน จำนวน ๗๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๒๖ รองลงมา คือ ควรมีตำราสากลที่เป็นมาตรฐานเดียวกันโดยคณะสงฆ์รับรองอย่างเป็นทางการ เพื่อใช้เป็นหลักสูตรกลางและขัดเกลาสำนวนต่าง ๆ ให้ทันสมัย จำนวน ๗๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๑๑ และครูผู้สอนควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณวุฒิ และมีประสบการณ์ทางโลกด้วย เพื่อสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ในปัจจุบัน เปรียบเทียบ อธิบาย และประยุกต์ใช้ จำนวน ๖๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๑๘ น้อยที่สุด คือ ควรอบรมวิชาครู พัฒนาเทคนิควิธีการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างแท้จริง อีกทั้งเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูผู้สอน จำนวน ๕๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๙๔

ตารางที่ ๔.๒๓ ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี **ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน**

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑.	มีน้อย ไม่เพียงพอ ชำรุด เสียหาย	๗๖	๕๙.๘๔
๒.	ไม่มีครูผู้สอนประจำ ครูมีความรู้น้อยในวิชาที่สอน และไม่ค่อยมีเวลา มีภาระมาก	๖๗	๕๒.๗๕
๓.	มักใช้ศาลาการเปรียญ ซึ่งมักมีเสียงรบกวน และบรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ คับแคบ ไม่ปลอดโปร่ง แสงสว่างไม่เพียงพอ	๖๕	๕๑.๑๘
๔	ขาดผู้เรียน ป.ธ.๔-ป.ธ.๕ ในระดับอุดมศึกษาเฉพาะปริญญาตรี แต่สำหรับปริญญาโท-เอก มีน้อยมาก	๔๓	๓๓.๘๕

จากตารางที่ ๔. ๒๓ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี คือ มีน้อย ไม่เพียงพอ ชำรุด เสียหาย จำนวน ๗๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๘๔ รองลงมา คือ ไม่มีครูผู้สอนประจำ ครูมีความรู้น้อยในวิชาที่สอน และไม่ค่อยมีเวลา มีภาระมาก จำนวน ๖๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๗๕ และมักใช้ศาลาการเปรียญ ซึ่งมักมีเสียงรบกวน และบรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ คับแคบ ไม่ปลอดโปร่ง แสงสว่างไม่เพียงพอ จำนวน ๖๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๑๘ น้อยที่สุด คือ ขาดผู้เรียน ป.ธ.๔-ป.ธ.๕ ในระดับอุดมศึกษาเฉพาะปริญญาตรี แต่สำหรับปริญญาโท-เอก มีน้อยมาก จำนวน ๔๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๘๕

ตารางที่ ๔.๒๔ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี **ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน**

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑.	ควรปรับปรุงสื่อการสอนและมีอุปกรณ์ให้ทันสมัย และให้เพียงพอต่อความต้องการ	๗๔	๕๘.๒๖
๒.	ควรมีการบรรจุให้เป็นครูประจำ และมีระบบขั้นเงินเดือน จะเป็นการจูงใจครูมากขึ้น หรือมีการทำผลงานจะทำให้มี การพัฒนาการเรียนการสอนได้	๖๘	๕๓.๕๔
๓.	ควรมีสถานที่เรียนเป็นเอกเทศ จัดเป็นห้องเรียนเฉพาะเป็นสัดส่วน จัดให้มีแสงสว่างเพียงพอทั้งภายในและภายนอก มีบรรยากาศและสิ่งอำนวย ความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้	๕๕	๔๓.๓๐
๔	ควรกำหนดให้มีหลักสูตรหรือวิชาเสริมให้เพียงพอเหมาะสมแก่ระดับชั้น โดยควรปรับปรุงและเพิ่มการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ และวิชาวิธีวิจัยเข้าไปด้วย	๓๗	๒๙.๑๓

จากตารางที่ ๔. ๒๔ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี คือ ควรปรับปรุงสื่อการสอนและมีอุปกรณ์ให้ทันสมัย และให้เพียงพอต่อความต้องการ จำนวน ๗๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๒๖ รองลงมา คือ ควรมีการบรรจุให้เป็นครูประจำ และมีระบบขั้นเงินเดือน จะเป็นการจูงใจครูมากขึ้น หรือมีการทำผลงานจะทำให้มี การพัฒนาการเรียนการสอนได้ จำนวน ๖๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๕๔ และ ควรมีสถานที่เรียนเป็นเอกเทศ จัดเป็นห้องเรียนเฉพาะ เป็นสัดส่วน จัดให้มีแสงสว่างเพียงพอทั้งภายในและภายนอก มีบรรยากาศและสิ่งอำนวย ความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จำนวน ๕๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓๐ น้อยที่สุด คือ ควรกำหนดให้มีหลักสูตรหรือวิชาเสริมให้เพียงพอเหมาะสมแก่ระดับชั้น โดยควรปรับปรุงและเพิ่มการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษและวิชาวิธีวิจัยเข้าไปด้วย จำนวน ๓๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๑๓

ตารางที่ ๔.๒๕ ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี **ด้านการศึกษาสงเคราะห์**

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑.	วิชาธรรม/บาลีมีความ ซ้ำซ้อนกับเนื้อหาของแผนกธรรม/บาลี	๖๗	๕๒.๗๕
๒.	มีการใช้น้อยหรือแทบไม่มี	๖๓	๔๙.๖๐
๓.	มักใช้ศาลาการเปรียญเป็นสถานศึกษา	๕๙	๔๖.๔๕
๔	ขาดงบประมาณ ในการดำเนินการ ขาดแคลนครูผู้สอนที่มีประสบการณ์และภูมิความรู้แตกฉาน	๔๗	๓๗.๐๐

จากตารางที่ ๔. ๒๕ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี คือ วิชาธรรม/บาลีมีความ ซ้ำซ้อนกับเนื้อหาของแผนกธรรม/บาลี จำนวน ๖๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๗๕ รองลงมา คือ มีการใช้น้อยหรือแทบไม่มี จำนวน ๖๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๖๐ และมักใช้ศาลาการเปรียญ เป็นสถานศึกษา จำนวน ๕๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๔๕ น้อยที่สุด คือ ขาดงบประมาณ ในการดำเนินการ ขาดแคลนครูผู้สอนที่มีประสบการณ์และภูมิความรู้แตกฉาน จำนวน ๔๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๐๐

ตารางที่ ๔.๒๖ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี **ด้านการศึกษาสงเคราะห์**

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑.	ควรจัดให้มีเรียนภาษาบาลีเพิ่มขึ้น เพื่อให้พระเณรมีความรู้จริง สามารถนำความรู้ไปสอนผู้อื่นได้	๗๙	๖๒.๒๐
๒.	ควรจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนส่งเสริมจัดทำและพัฒนาสื่อให้น่าสนใจ และใช้อย่างแพร่หลาย	๖๕	๕๑.๑๘
๓.	ควรจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างอาคารสถานศึกษาเป็นส่วนเฉพาะ	๕๘	๔๕.๖๖
๔	ควรงบประมาณ ในการดำเนินการ และควรสรรหาครูผู้สอนที่มีประสบการณ์และภูมิความรู้แตกฉาน	๕๔	๔๒.๕๑

จากตารางที่ ๔. ๒๖ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี คือ ควรจัดให้มีเรียนภาษาบาลีเพิ่มขึ้น เพื่อให้พระเณรมีความรู้จริง สามารถนำความรู้ไปสอนผู้อื่นได้ จำนวน ๗๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๒๐ รองลงมา คือ ควรจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนส่งเสริมจัดทำและพัฒนาสื่อให้น่าสนใจ และใช้อย่างแพร่หลาย จำนวน ๖๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๑๘ และ ควรจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างอาคารสถานศึกษาเป็นส่วนเฉพาะ จำนวน ๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๖๖ น้อยที่สุด คือ ควรงบประมาณ ในการดำเนินการ และควรสรรหาครูผู้สอนที่มีประสบการณ์และภูมิความรู้แตกฉาน จำนวน ๕๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๕๑

ตารางที่ ๔.๒๗ ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี **ด้านการประเมินผลการเรียน**

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑.	เป็นการวัดความจำมากกว่า การคิดวิเคราะห์	๖๕	๕๑.๑๘
๒.	ไม่มีเกณฑ์มาตรฐาน และกฎเกณฑ์แน่นอน	๖๓	๔๙.๖๐
๓.	มักวัดความจำ มากกว่าความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์	๕๔	๔๒.๕๑
๔	จัดตารางเวลาการเรียนไม่เหมาะสม และไม่ปรับวิธีการเรียนการสอน โดยเน้นการเชื่อมโยงความรู้	๕๐	๓๙.๓๗

จากตารางที่ ๔. ๒๗ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี คือ เป็นการวัดความจำมากกว่า การคิดวิเคราะห์ จำนวน ๖๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๑๘ รองลงมา คือ ไม่มีเกณฑ์มาตรฐาน และกฎเกณฑ์แน่นอน จำนวน ๖๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๖๐ และมักวัดความจำ มากกว่าความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์ จำนวน ๕๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๕๑ น้อยที่สุด คือ จัดตารางเวลาการเรียนไม่เหมาะสม และไม่ปรับวิธีการเรียนการสอน โดยเน้นการเชื่อมโยงความรู้ จำนวน ๕๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๓๗

ตารางที่ ๔.๒๘ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี **ด้านการประเมินผลการเรียน**

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑.	ควรวัดให้ได้ทั้งความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติจริง และควรมีการจัดประชุมร่วมกันเพื่อให้มีมาตรฐานที่แน่นอน และแจ้งนโยบายการบริหารงานวิชาการเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน	๗๘	๖๑.๔๑
๒.	จัดระบบให้มีมาตรฐานเดียวกัน โดยเน้นการวัดความเข้าใจและการประยุกต์ใช้มากกว่า วัดความจำ	๖๗	๕๒.๗๕
๓.	ควรปรับเกณฑ์การวัดและประเมินผลโดยใช้วิธีดำเนินสายกลาง	๕๙	๔๖.๔๕
๔	ควรใช้ข้อสอบบาลีสนามหลวงโดยมีหลายข้อให้เลือกในการวัดและประเมินผล	๕๕	๔๓.๓๐

จากตารางที่ ๔. ๒๘ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี คือ ควรวัดให้ได้ทั้งความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติจริงและควรมีการจัดประชุมร่วมกันเพื่อให้มีมาตรฐานที่แน่นอน และแจ้งนโยบายการบริหารงานวิชาการเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน จำนวน ๗๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๔๑ รองลงมา คือ จัดระบบให้มีมาตรฐานเดียวกัน โดยเน้นการวัดความเข้าใจและการประยุกต์ใช้มากกว่า วัดความจำ จำนวน ๖๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๗๕ และควรปรับเกณฑ์การวัดและประเมินผลโดยใช้วิธีดำเนินสายกลาง จำนวน ๕๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๔๕ น้อยที่สุด คือ ควรใช้ข้อสอบบาลีสนามหลวงโดยมีหลายข้อให้เลือกในการวัดและประเมินผล จำนวน ๕๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓๐

๔.๕ บทสัมภาษณ์ ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

บทสัมภาษณ์เรื่อง "ประสิทธิผลการจัดการศาส นศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี " ประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์จำนวน ๒ ตอน ๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ๒.ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี สรุปบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๕ รูป ดังต่อไปนี้

๑. ท่านคิดว่าปัจจุบัน ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี อย่างไร

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม หรือที่เรียกกันว่า นักธรรม เกิดขึ้นตามพระดำริของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นการศึกษาพระธรรมวินัยในภาษาไทย เพื่อให้ภิกษุสามเณรผู้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาสามารถศึกษาพระธรรม วินัยได้สะดวกและทั่วถึง อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่สัมมาปฏิบัติ ตลอดจนเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไปนับแต่ได้มีการตั้งหลักสูตรนักธรรมขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ หลักสูตรได้มีการปรับปรุงเรื่อยมาเป็นระยะ ทั้งในด้านเนื้อหาวิชาและตำราที่ใช้เป็นหลักสูตรหรือแบบเรียนในชั้นนั้นๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้สอบนักธรรมได้ในชั้นนั้นๆ มีความรู้สมกับภูมิ เพราะวัตถุประสงค์สำคัญในการที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงพระดำริจัดตั้งการศึกษานักธรรมขึ้นนั้น ก็เพื่อให้ภิกษุสามเณรมีความรู้ธรรมวินัยสมกับภูมิของตน กล่าวคือ นักธรรมชั้นตรี เพื่อให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนซึ่งยังอยู่ในภูมินวกะ มีพรรษาหย่อน ๕ มีความรู้ธรรมวินัยพอรักษาตัวได้ นักธรรมชั้นโท เพื่อให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนซึ่งอยู่ในภูมิมัชฌิมะมีพรรษาเกิน ๕ มีความรู้ธรรมวินัยละเอียดกว้างขวางออกไปถึงขั้นพอช่วยแนะนำผู้อื่นได้ นักธรรมชั้นเอก เพื่อให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนซึ่งอยู่ในภูมิเถระ มีพรรษาเกิน ๑๐ มีความรู้ธรรมวินัยละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นถึงขั้นสามารถเป็นหลักในสังฆกรรม และเป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ดูแลสั่งสอนผู้อื่นได้ เมื่อทรงตั้งหลักสูตรนักธรรมขึ้นแล้ว สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ก็ทรงพระนิพนธ์หนังสือต่างๆ สำหรับใช้เป็นแบบเรียนของนักธรรมชั้นนั้นๆด้วย หนังสือบางเรื่องที่ยังทรงพระนิพนธ์ไม่เสร็จ ก็ทรงใช้หนังสืออื่นๆที่ใกล้เคียงกันเป็นตำราหรือแบบเรียนไปพลาง แม้นักธรรมชั้นเอกที่ตั้งขึ้นหลังจากพระองค์ชิ้นพระชนม์แล้ว พระองค์ก็ได้ทรงพระนิพนธ์ตำราสำหรับใช้เป็นหลักสูตรเตรียมไว้เกือบครบทุกวิชา[๑]

---

[๑] สัมภาษณ์, พระครูบุญบาลประดิษฐ์ (ทองใบ ตชปุญฺโญ), เจ้าคณะอำเภอชัยบาดาล , เจ้าอาวาสวัดลำนารายณ์ ตำบลลำนารายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, ๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

๒. ท่านคิดว่าพระสงฆ์มีแนวคิดต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เรื่องใดบ้าง

ในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงวางแผนการศึกษาไว้เป็น ๓ ขั้น คือ ขั้นปริยัติ ขั้นปฏิบัติ และ ขั้นปฏิเวธ ขั้นปริยัติ ได้แก่ การศึกษาทางทฤษฎีคือ การศึกษาพระธรรมวินัยให้มีความรู้เป็นพื้นฐานโดยแจ่มแจ้งเสียก่อนว่า คำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีอะไรบ้าง ถ้าจะนำมาปฏิบัติจะทำอย่างไร และเมื่อปฏิบัติแล้วจะได้ผลอย่างไร ขั้นปฏิบัติ คือการนำเอาพระธรรมวินัยมาปฏิบัติด้วยกาย วาจา ใจ และ ขั้นปฏิเวธ เป็นขั้นที่แสดงถึงผลของการปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธ เจ้า ผู้ที่เข้ามาศึกษาพระปริยัติธรรมนี้ ส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุสามเณรผู้มีศรัทธาที่ได้เข้ามาบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธ ศาสนา บุคคลที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาแล้วมีภารกิจที่ต้องทำสองประการ คือ ประการแรก ได้แก่ คันถธุระ การศึกษาพระธรรมวินัยซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนไว้ การศึกษาชนิดนี้เน้นภาคทฤษฎี และประการที่สอง คือ วิปัสสนาธุระ การเรียนพระกรรมฐานโดยเน้นลงไปที่การปฏิบัติทางกายวาจาและใจ สำหรับการศึกษาที่เรียกว่า "คันถธุระ" นั้น ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่นั้น พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนสาวกเป็นประจำทุกวันด้วยการแสดงพระธรรมเทศนา คำสั่งสอนที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงนั้น ทรงแสดงด้วยพระโอฐตามที่พระองค์จะทรงโปรดประทานพระสัทธรรมเทศนาแก่พุทธ บริษัทซึ่งมีเป็นประจำทุกวัน ผู้ที่ฟังก็มีทั้งพระภิกษุสงฆ์และคฤหัสถ์ สำหรับพระภิกษุสงฆ์นั้น เมื่อได้ฟังพระสัทธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าแล้วก็นำมาถ่ายทอดแก่สัทธิวิหาริก และอันเตวาสิกต่อกันไป[๑]

๓. คณะสงฆ์ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ด้านใดบ้าง

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรมและบาลี หากจะพิจารณาถึงจุดประสงค์หลักของการจัดการศึกษาดังกล่าวก็จะพบว่าเป็นการ จัดการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้ศึกษามีทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทยได้คล่อง แคล่วและชำนาญ มีความรู้ความเข้าใจในหลักพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้ง หากจะเรียนวิชาชั้นสูงก็เรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถแตกฉานในการใช้ภาษาบาลี ทั้งอ่าน เขียน แปล เพื่อนำทักษะดังกล่าวไปใช้ในการค้นคว้าศึกษาหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่ จารึกไว้เป็นภาษาบาลีได้อย่างลึกซึ้งเนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกนักธรรมและบาลีทั้งหมดล้วนเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยว ข้องกับพระบรมศาสดาและพระสาวก การดำเนินชีวิตที่สะอาดบริสุทธิ์ที่เรียกว่าพรหมจรรย์ หลักธรรมเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข อันเกี่ยวข้องทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม การอยู่

---

[๑] สัมภาษณ์, **พระครูสุนทรธรรมทิน** (สุนทร ธมฺมทินฺโน), รองเจ้าคณะอำเภอชัยบาดาล , เจ้าอาวาสวัดสิงหาราม ตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, ๒ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ การพัฒนาชีวิต เป้าหมายของการพัฒนาชีวิตเพื่อชนะกิเลสและสอดใส่ธรรมะลงในชีวิต โดยการดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่ประมาท พลเมืองไทยที่มีโอกาสศึกษาพระปริยัติธรรมล้วนเป็นผู้ชาย จึงมีประเพณีไทยมาตั้งแต่โบราณว่า เป็นลูกผู้ชายที่สมบูรณ์ต้องผ่านการบวชเรียน กล่าวคือ ผู้ชายที่ต้องการจะเป็นผู้มีการศึกษาจะต้องบวชเท่านั้น หรือแม้จะไม่บวชอย่างน้อยต้องมาอยู่วัดเป็นเด็กวัดจึงจะได้รับการศึกษานอก จากนี้ ยังมีคำพูดที่สนับสนุนให้ผู้ชายไทยได้บวชว่า "ผู้ที่บวชแล้วเป็นคนสุก" ซึ่งหมายถึงเป็นคนที่มีคุณค่า[๑]

๔. ท่านคิดว่า ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ปัจจัยใดที่ทำให้มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จด้านการจัดการศาสนศึกษา ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

การศึกษาในระบบที่วัดจัดให้ผู้ที่ด้อย โอกาสนี้ ได้จัดควบคู่กันไปกับการศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งเรียกว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา คือเรียนพระปริยัติธรรมแบบเก่าและเสริมการศึกษาแบบสามัญเข้าไปโดยมีเป้าหมาย เพื่อให้บุคลากรในพระพุทธศาสนามีความรู้กว้างขวางควบคู่กันไปทั้งทางโลกและ ทางธรรมผู้ที่ได้รับการศึกษาเช่นนี้ย่อมมีโอกาสของชีวิตทั้งในการดำรงสมณเพศ และออกไปเป็นพลเมืองดีของประเทศเพราะฉะนั้นในฐานะที่พระสงฆ์ต้องทำหน้าที่ ชี้นำสังคม มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์จะต้องรู้โลกและรู้ธรรมอย่างแจ่มแจ้งหากมอง พระภิกษุและสามเณรอย่างไม่แปลกแยก ก็นับได้ว่า สถาบันพระพุทธศาสนามีบทบาทต่อการจัดการ ศึกษาแก่พลเมืองไทยมาอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะต้องอยู่ในฐานะที่จะต้องเป็นผู้ตามรัฐก็ตามเป็นที่น่ายินดีว่าปัจจุบันนี้สถาบันพระพุทธศาสนาจัดการศึกษาให้พลเมืองตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งในระดับอุดมศึกษาจัดการศึกษาถึงระดับ ได้จัดขึ้นก็คือ แรงสนับสนุนด้านทุนในการดำเนินการ ซึ่งส่วนมากเป็นทุนที่ได้รับบริจาคจากพุทธศาสนิกชน แม้ว่าในระยะหลังจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบ้าง แต่ก็ไม่เพียงพอกับสภาพการดำเนินการที่เป็นจริงจึงสรุปได้ว่า การศึกษาที่สถาบันพระพุทธศาสนาจัดจะดำเนินไปในทิศทางใด ชุมชนหรือประชาชนโดยทั่วไปมีบทบาทเคียงคู่กันตลอดมา การศึกษาที่สถาบันพระพุทธศาสนาจัดจึงเป็นการศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับชุมชน จัดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการศึกษาให้แก่ประชาชนในส่วนที่รัฐไม่สามารถดำเนินการ ได้ จึงนับเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และเป็นพิเศษสำหรับประชาชนผู้ยากไร้ขาดแคลน แม้ว่าการศึกษาที่สถาบันพระพุทธศาสนาจัด จะเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นตามความประสงค์ของรัฐ แต่ก็เป็นการจัดการศึกษาที่แก้ปัญหาสังคมได้ค่อนข้างจะตรงประเด็นและประสบผล สำเร็จถึงแม้ว่ารัฐจะสามารถจัดการศึกษาโดยไม่ต้องพึ่งพาสถาบันพระพุทธศาสนา แต่ก็ยังมีครูอาจารย์

---

[๑] สัมภาษณ์, **พระครูมงคลสุนทร ,** รองเจ้าคณะอำเภอชัยบาดาล เจ้าอาวาสวัดหนองโก ตำบลซับตะเคียน อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, ๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

จำนวน เมื่อการศึกษาถูกดึงออกมาจากสถาบันศาสนาอย่างโดยสิ้นเชิง แล้วมาสอนวิชาสมัยใหม่ที่ประกอบด้วยความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก็พบ ว่า พลเมืองส่วนใหญ่มีความรู้ในด้านต่างๆ ดีเยี่ยมแต่ยังขาดความรู้จักตัวเองและชีวิต จึงปรากฏว่า คนมีความรู้ระดับปริญญาตรีแต่ดำรงชีวิตอย่างเร่าร้อน ซึ่งค่อนข้างจะแตกต่างจากในอดีตที่พลเมืองส่วนใหญ่มีความรู้ระดับประถมศึกษา แต่ดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบเย็น[๑]

๕. ให้ท่านวิเคราะห์แนวโน้ม ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรีว่ามีทิศทางอย่างไร จึงจะทำให้การศึกษาอยู่คู่กับพระพุทธศาสนา

นักการศึกษาที่พบปัญหาดังกล่าวจึงเริ่มมี ความคิดว่า การศึกษาที่จัดตามแบบสมัยใหม่เป็นการศึกษาที่ขาดมิติทางชีวิต จิตใจ หรือด้านจริยธรรมคุณธรรม จึงได้หวนกลับมาทดลองอาราธนาพระสงฆ์เข้ามาให้การอบรมสั่งสอนวิชาพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ อีกครั้งหนึ่งซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น นิมนต์พระสงฆ์ไปสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรแล้ว ครูอาจารย์นำนักเรียนไปศึกษาธรรมะที่วัดต่างๆ หรือจัดให้มีการปฏิบัติสมาธิภาวนาอย่างจริงจังในรูปแบบค่ายคุณธรรม ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นข้อบ่งชี้ถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่เป็นบทบาทเสริมการศึกษาของรัฐที่พระสงฆ์ไม่มีสิทธิ์หรือมีส่วนใดๆ เข้าไปจัดการในเชิงนโยบาย แต่เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการโดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวที่อาศัยจิตสำนึก กล่าวคือ โรงเรียนที่มีความพร้อมก็ดำเนินการได้ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทบาทของพระพุทธศาสนาในการจัดการศึกษา มีทั้งบทบาทนำบทบาทตาม และบทบาทเสริม ในการที่สถาบันพระพุทธศาสนาจะมีบทบาทต่อการปฏิรูปการศึกษา อย่างไรก็ตามในอนาคตจะต้องกำหนดประเด็นให้ชัดเจนว่าพระสงฆ์จะเข้ามามีบทบาท นำบทบาทตาม หรือบทบาทเสริมสิ่งที่รัฐกำลังดำเนินการอยู่อย่างไร เพื่อที่จะสามารถกำหนดบทบาทของพระสงฆ์ได้อย่างชัดเจนเหมาะสมต่อไปการกำหนด บทบาทของสถาบันศาสนาที่จะเข้าไปมีบทบาทต่อการจัดการศึกษาต้องกำหนดบนพื้นฐาน แห่งความเป็นจริงมากที่สุด กล่าวคือ บทบาทดังกล่าวสถาบันพระพุทธ-ศาสนามีความพร้อมที่จะดำเนินการ รัฐมีความพร้อมที่จะให้การสนับสนุนสถาบันพระพุทธศาสนาดำเนินการในบทบาทที่ เห็นว่าเกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างแน่นอน[๒]

---

[๑] สัมภาษณ์, **พระครูสุนทรกิจจาทร** (ทองคูณ), เจ้าคณะตำบลบ้านใหม่สามัคคี, รองเจ้าอาวาสวัดลำนารายณ์ ตำบลลำนารายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, ๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

[๒] สัมภาษณ์, **พระครูสุนทรสิงหกิจ** (ธงชัย), เจ้าคณะตำบลบัวชุม, รองเจ้าอาวาสวัดสิงหาราม ตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, ๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาดังแผนภาพที่ ๔.๑ ดังนี้

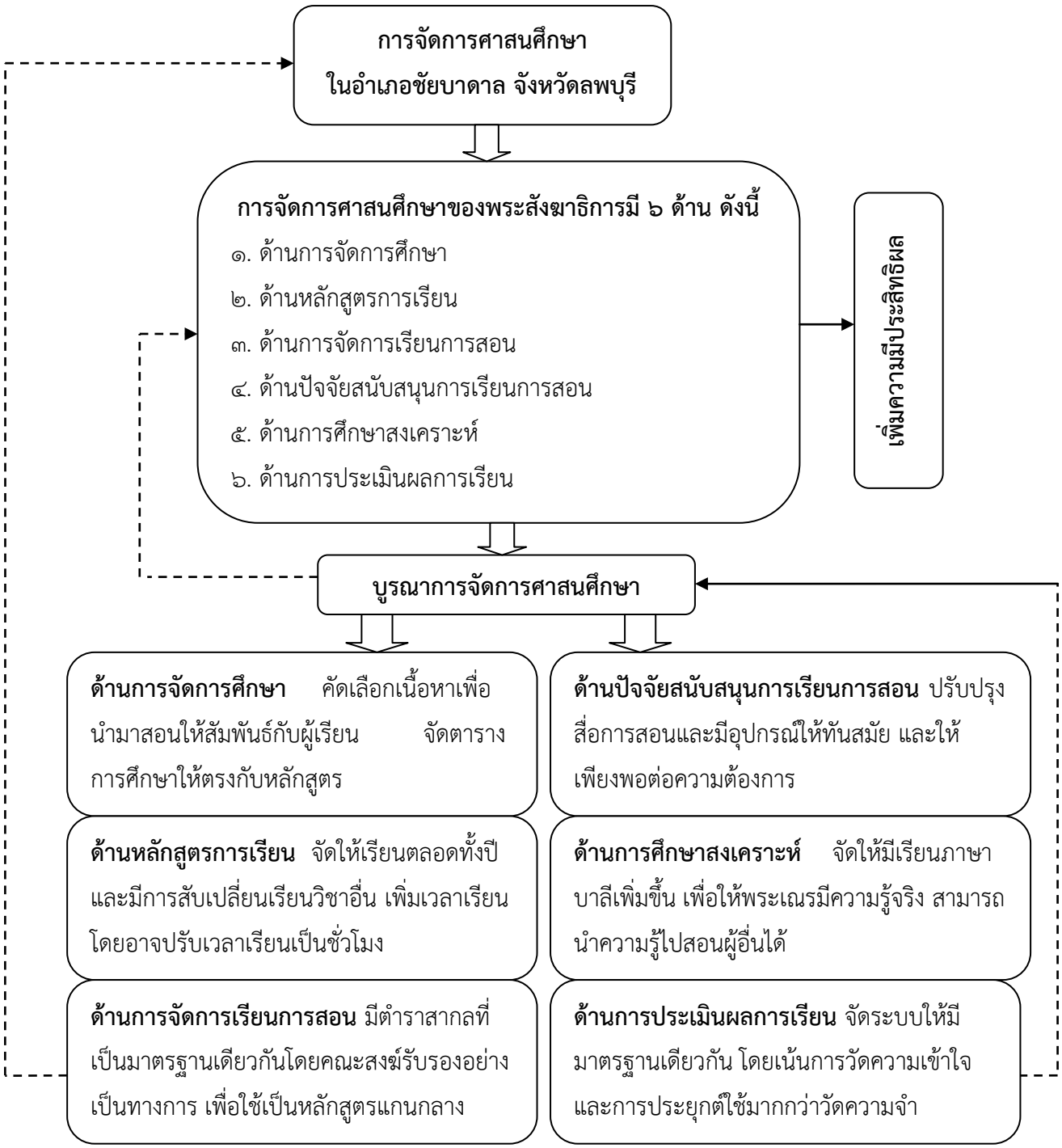

แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เรื่อง ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีดังนี้

๑. ด้านการจัดการศึกษา คือ ขาดความพร้อมในการจัดระบบการเรียน การสอน ทั้งในเรื่องของการจัดหลักสูตร ขาดงบประมาณ ในการดำเนินการจัดการศึกษา ขาดแคลนครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ ขาดระบบในการจัดการศึกษา ควรคัดเลือกเนื้อหาเพื่อนำมาสอนให้สัมพันธ์กับผู้เรียน จัดตารางการศึกษาให้ตรงกับหลักสูตร ควรสรรหางบประมาณมาดำเนินการให้เพียงพอต่อความต้องการด้านการจัดการศึกษา ควรสรรหาครูที่มีความรู้ ภูมิความรู้แตกฉานและเข้าใจทั้งทางโลกทางธรรม เป็นระบบที่ดี และควรแบ่งเวลาเรียนให้เหมาะสม

๒. ด้านหลักสูตรการเรียน คือ การจัดเวลาเรียนยังไม่เป็นระบบ ไม่แน่นอน มีเวลาเรียนน้อยเกินไป จึงไม่สามารถทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง เน้นการท่องจำ และการแปล ไม่ค่อยมีการประยุกต์ใช้ ขาดการคิดวิเคราะห์ ควรจัดให้เรียนตลอดทั้งปี และมีการสับเปลี่ยนเรียนวิชาอื่นด้วย ควรเพิ่มเวลาเรียนหรือขยายเวลาเรียนให้มากขึ้น โดยอาจปรับเวลาเรียนเป็นชั่วโมง สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตได้ และปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนให้เกิดความศรัทธาในการเรียน และเพิ่มกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้น ควรเน้นทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน โดยปรับวิธีการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์มากขึ้น

๓. ด้านการจัดการเรียนการสอน คือ ครูผู้สอน ไม่เพียงพอ มักใช้ระบบพี่สอนน้อง ครูขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ขาดประสบการณ์ ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริง ขาดการศึกษาอบรม และขาดขวัญกำลังใจ ควรจัดสรรบุคลากรและงบประมาณในการสนับสนุนส่งเสริมการผลิตครูที่ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน ควรมีตำราสากลที่เป็นมาตรฐานเดียวกันโดยคณะสงฆ์รับรองอย่างเป็นทางการ เพื่อใช้เป็นหลักสูตรกลาง และขัดเกลาสำนวนต่าง ๆ ให้ทันสมัย ครูผู้สอนควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณวุฒิ และมีประสบการณ์ทางโลกด้วย เพื่อสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ในปัจจุบัน เปรียบเทียบ อธิบาย และประยุกต์ใช้ ควรอบรมวิชาครู พัฒนาเทคนิควิธีการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างแท้จริง อีกทั้งเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูผู้สอน

๔. ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน คือ มีน้อย ไม่เพียงพอ ชำรุด เสียหาย ไม่มีครูผู้สอนประจำ ครูมีความรู้น้อยในวิชาที่สอน และไม่ค่อยมีเวลา มีภาระมาก มักใช้ศาลาการเปรียญซึ่งมักมีเสียงรบกวน และบรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ คับแคบ ไม่ปลอดโปร่ง แสงสว่างไม่เพียงพอ ขาดผู้เรียน ป.ธ.๔-ป.ธ.๕ ในระดับอุดมศึกษาเฉพาะปริญญาตรี แต่สำหรับปริญญาโท-เอก มีน้อยมาก ควรปรับปรุงสื่อการสอนและมีอุปกรณ์ให้ทันสมัย และให้เพียงพอต่อความต้องการ ควรมีการบรรจุให้เป็นครูประจำ และมีระบบขั้นเงินเดือน จะเป็นการจูงใจครูมากขึ้น หรือมีการทำผลงานจะทำให้มี การพัฒนาการเรียนการสอนได้ ควรมีสถานที่เรียนเป็นเอกเทศ จัดเป็นห้องเรียนเฉพาะ เป็นสัดส่วน จัดให้

มีแสงสว่างเพียงพอทั้งภายในและภายนอก มีบรรยากาศและสิ่งอำนวย ความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ควรกำหนดให้มีหลักสูตรหรือวิชาเสริมให้เพียงพอเหมาะสมแก่ระดับชั้น โดยควรปรับปรุงและเพิ่มการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ และวิชาวิธีวิจัยเข้าไปด้วย

๕. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือ วิชาธรรม/บาลีมีความ ซ้ำซ้อนกับเนื้อหาของแผนกธรรม/บาลี มีการใช้น้อยหรือแทบไม่มี มักใช้ศาลาการเปรียญเป็นสถานศึกษา ขาดงบประมาณ ในการดำเนินการ ขาดแคลนครูผู้สอนที่มีประสบการณ์และภูมิความรู้แตกฉาน ควรจัดให้มีเรียนภาษาบาลีเพิ่มขึ้น เพื่อให้พระเณรมีความรู้จริง สามารถนำความรู้ไปสอนผู้อื่นได้ ควรจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนส่งเสริมจัดทำและพัฒนาสื่อให้น่าสนใจ และใช้อย่างแพร่หลาย ควรจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างอาคารสถานศึกษาเป็นส่วนเฉพาะ ควรงบประมาณ ในการดำเนินการ และควรสรรหาครูผู้สอนที่มีประสบการณ์และภูมิความรู้แตกฉาน

๖. ด้านการประเมินผลการเรียน คือ เป็นการวัดความจำมากกว่า การคิดวิเคราะห์ ไม่มีเกณฑ์มาตรฐาน และกฎเกณฑ์แน่นอน มักวัดความจำ มากกว่าความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์ จัดตารางเวลาการเรียนไม่เหมาะสม และไม่ปรับวิธีการเรียนการสอน โดยเน้นการเชื่อมโยงความรู้ ควรวัดให้ได้ทั้งความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติจริงและควรมีการจัดประชุมร่วมกันเพื่อให้มีมาตรฐานที่แน่นอน และแจ้งนโยบายการบริหารงานวิชาการเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน จัดระบบให้มีมาตรฐานเดียวกัน โดยเน้นการวัดความเข้าใจและการประยุกต์ใช้มากกว่า วัดความจำ ควรปรับเกณฑ์การวัดและประเมินผลโดยใช้วิธีดำเนินสายกลาง ควรใช้ข้อสอบบาลีสนามหลวงโดยมีหลายข้อให้เลือกในการวัดและประเมินผล